

GÜRAY MÜZE'DE BULUNAN ESKİ ASURCA İKİ TABLET*

Remzi KUZUOĞLU*

Öz

Güray Tüysüz Bey'in girişimleriyle 2015 yılında hizmete açılan Güray Müze, Dünya'nın ilk yer altı müzesi olma özelliğine sahiptir. Yerin yaklaşık 20 m. altında kayalar oyularak inşa edilen bu ünik yapı 1600 m².'lik bir alanda hizmet vermekte olup yıl boyunca yerli ve yabancı pek çok ziyaretçiyi ağırlamaktadır. Anadolu arkeolojisine ait önemli eserlerin sergilendiği müzede Eski Asurca çivi yazılı iki tablet de bulunmaktadır. Satın alma yoluyla müze koleksiyonuna kazandırılan bu belgelerden ilki (G.M. 301) M.Ö. 1809 tarihli olup, yapılan bir ödeme ile ilgilidir. Kültepe Ib tabakası ile çağdaş olan bu tablette yerli ve Asurlu şahıs isimleri kayıtlıdır. Diğer tablette ise (G.M. 330) bir hayvanın bazı kısımları (boyun, deri, göğüs, omuz) için farklı şahısların yaptıkları ödemeler listelenmektedir. Belge, hem Eski Asurca metinlerde ilk defa veya nadir geçen kelimeleri ihtiva etmesi hem de içeriği sebebiyle dikkat çekicidir.

Anahtar Sözcükler: *Avanos, Yeraltı müzesi, Eski Asur, Çivi yazısı, Tablet.*

* Aksaray Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, kuzuoglu@hotmail.com.

* Güray Müze envanterinde bulunan bu tabletlerin yayımlanması için gerekli izinleri veren Güray Tüysüz'e teşekkür ederim.

Abstract**Two Cuneiform Texts in the Güray Museum**

Güray Museum put into service thanks to the enterprises of Güray Tüysüz is the first underground museum in the world. This unique structure was built carving the rocks in 7 years between 2009 and 2015. The museum is approximately 20 m. underground and it has been an area of 1600 m². Güray Museum, opened in April 2015, hosts many domestic and foreign visitors all year round. There are two tablets written in the Old Assyrian cuneiform script in the museum where important works of Anatolian archaeology are exhibited. One of the documents (G.M. 301) provided to the museum collection through the purchase is dated B.C. 1809 and related to a payment made. The names of native and Assyrian people are recorded in this tablet contemporary with Kültepe Ib layer. In the other tablet (G.M. 330), the payments made by different people for some parts of an animal (hide, chest, neck, shoulder) are exhibited. The document is remarkable both due to the fact that it involves the words firstly or rarely mentioned in Old Assyrian texts and due to its content.

Keywords: *Avanos, Underground museum, Old Assyrian, Cuneiform, Tablet.*

Neveşehir'in 18 km. kuzeyinde yer alan Avanos, Kapadokya Bölgesi'nin önemli tarihi ve kültürel merkezlerinden birisidir. Günümüzde seramik ve halıcılık gibi el sanatları ile ön plana çıkan şehir, dünyanın ilk yeraltı müzesine ev sahipliği yapması itibariyle de özel bir yere sahiptir. Güray Tüysüz Bey'in 2009 yılında girişimleriyle başlayan ve yaklaşık 7 yıllık bir çalışmanın sonucunda turizmin hizmetine kazandırılan bu yeraltı müzesi, kayalar oyularak yerin yaklaşık 20 m. altında 1600 m²'lik bir alana inşa edilmiştir. Nisan 2015'te ilk ziyaretçilerini kabul eden müze; Antik Eserler Salonu, Modern Eserler Salonu ve Sanat Galerisi olmak üzere üç bölümden oluşmakta ve yıl boyunca çeşitli sanatsal ve kültürel organizasyonlara da ev sahipliği yapmaktadır.

Kurucusunun adıyla anılan ve Anadolu arkeolojisine ait pek çok arkeolojik eserin sergilendiği Güray Müze'de Eski Asurca çivi yazılı iki tablet de bulunmaktadır. 2014 ve 2016 yılında satın alma yoluyla müzeye kazandırılan bu belgeler, içerikleri itibariyle dikkat çekici olup Eski Asur çalışmalarına katkı sağlayacak nitelikte özel bilgiler ihtiva etmektedirler.

No. 1: G.M. 301

2014 yılında müze envanterine giren ve sağlam durumda olan tablet, 3,2 x 2,7 x 0,9 cm ebatlarında, devetüyü renginde ve iyi pişmiş kildendir. Abinara'nın oğlu Tū'imum'a ait *kutānu*-kumaşlarının bedeli olan yaklaşık 708 gr. gümüşün, İstar-pālıl'in oğlu Šū-Kūbum tarafından Tū'imum'un hanımı ile Aššur-taklāku'nun hanımı ve büyük oğluna verildiğine dair şahitler huzurunda hazırlanmış bir belgedir. Tarihlemenin ay ve yıl adı ile yapıldığı tablet M.Ö. 1809 yılında düzenlenmiştir ve Kültepe Ib tabakası ile çağdaştır. Belgede Eski Asurca metinlerde isimleri ilk defa geçen şahıs adları da mevcuttur.

Ö.y.	1 1/3	<i>ma-na</i> 5 GÍN KÙ.BABBAR <i>šī'im ku-ta-ni</i> ₆ <i>ša Tū-i-mi-im</i> DUMU <i>A-bi-na-ra Šu-ku-bu-um</i>
	5	DUMU <i>Ištar-pá-li-il</i> ₃ <i>a-na</i> <i>Ni-wa-ah-šu-šar</i> DAM <i>Tū-i-mi-im Ši-ma-at-Sú-en</i> ₆ DAM <i>A-šür-ták-lá-ku</i>
A.k.		<i>ú me-er</i> GAL
	10	<i>A-šür-ták-lá-ku</i>
A.y.		<i>i-dí-šu-nu-ti</i> ITU.KAM <i>Ma-hu-ur</i> DINGIR <i>li-mu-um Mu-na-mi-ru-um</i> DUMU <i>Sí-in-iš-me-a-ni</i>
	15	IGI <i>I-na-Sú-en</i> ₆ DUMU <i>A-šür-<i>mi-ti-i</i> IGI <i>Šál-ma-A-šür</i> DUMU <i>Pu-šu-ke-en</i> ₆
Ü.k.		IGI ^d İŠKUR- <i>ba-ni</i>
	20	DUMU <i>Sú-kà-lim</i>
S.k.		<i>me-he-er tup-pi'</i> <i>I-na-Sú-en</i> ₆ <i>ú-kà-al</i>

¹⁻⁴Abinara'nın oğlu Tū'imum'un *kutānu*-kumaşlarının bedeli (olan) 1 1/3 mina 5 *šeql* gümüş hakkında: ⁴⁻¹¹İstar-pālıl'in oğlu Šū-Kūbum; Tū'imum'un karısı Niwahšušar, Aššur-taklāku'nun karısı Šimat-Suen ve Aššur-taklāku'nun büyük oğluna onları verdi. ¹¹⁻¹⁴Mahhur-ilī ayı, Sin-išmeanni'nin oğlu Munammirum'un senesi. ¹⁵⁻²⁰Aššur-imittī'nin oğlu İnna-Suen'in huzurunda, Pūšu-kēn'in oğlu Šalim-Aššur'un huzurunda, Sukkalum'un oğlu Adad-bāni'nin huzurunda. ²¹⁻²²Tabletin kopyasını İnna-Suen tutuyor.

Açıklamalar:

St. 3: Tū'imum *mār* Abinara; Kültepe metinlerinden tanıdığımız bu isim, baba adı ile birlikte ilk defa geçmektedir. Aynı şekilde Niwahšušar ismi de Tū'imum'un hanımı olarak ilk kez bu metinde karşımıza çıkmaktadır.

St. 13-14: *līmum* Munammirum, *mār* Sin-išmeanni şeklinde yâni baba ismi ile birlikte ilk defa geçmektedir. M.Ö. 1809'da Asur kralı II. Erişum döneminde *līmum* olarak görev yaptığı bilinen (REL, 164¹) Munammirum, Eski Asur (KEL G²) ve Mari (MEC³ B L2) *līmum* listelerinde baba ismi olmaksızın Munawwirum yazılışıyla kaydedilmiştir.

St. 21: *-me* işaretinin kâtip tarafından dikkatsizce yazıldığı görülmektedir. İşareti oluşturan dikey ve yatay işaretler hem birbirinden uzak yazılmış hem de dikey çivi işaretini yazarken stylus (yazı kalemi) kile fazla bastırılmamıştır.

No. 2: G.M. 330

Tablet 2016 yılında satın alınmıştır. Devetüyü renginde olup her iki yüzü yangından dolayı islenmiştir. Sol alt köşesi kırık olan tablet, 4,3 x 3,7 x 1 cm. ebatlarındadır ve arka yüzünde yazı mevcut değildir. İçerik olarak dikkat çekici ifadeler taşıyan bu belge, Asurlu şahısların bir hayvanın bazı kısımları (deri, boyun, omuz ve göğüs) için yaptıkları ödemelerin listelendiği sekiz satırlık kısa bir notu içermektedir.

Ö.y. 1/6 GÍN ZA[?] ZI[?] 7 ½ ŠE = ša i-lí-šu
 ma-áš-kam A-šūr-ma-lik
 i-ša-qal ir-ta-am
 ù i-mi-tám 1/6 GÍN
 5 *A-šūr-ba-ni i-ša-qal*
 za-zi-a-am ù ki-ša-dam
 [1]1/6 GÍN *A-lá-hu-um*
 i-ša-qal

¹ 1/6 *šeql*... 7 ½ *uttēt* onun tanrısının(dır).²⁻³ Deriyi Aššur-mālik ödeyecek. ³⁻⁵ Göğüs eti ve omuz eti (için) 1/6 *šeql* Aššur-bāni ödeyecek. ⁶⁻
⁸...ve boyun eti (için) 1/6 *šeql* Al(i)-ahum ödeyecek.

¹ Barjamovic-Hertel-Larsen 2012: 95.

² Günbatti 2008: 108.

³ Birot 1985: 219 vd.

Açıklamalar:

St. 2: *maškum*; (ham) deri, (tabaklanmış) deri anlamları için bkz. CAD MI I 377, 2.; CDA 202.

St. 3: *irtum*; bir hayvanın “göğüs kısmı, eti” anlamlarına sahiptir.⁴ Kelime, Eski Asurca metinler içinde bir hayvanın “göğüs eti” manasında: “22,5 *uṭṭēt* 7 *gōgūs etini Elaya*”⁵, “1/6 *šeql(lik) gōgūs etini Sukkaliya*”⁶ ve “(kestikleri) kurbanlarının göğüs (etini de) *Ahātum’a verecekler*”⁷ cümlelerinde karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, Cahit Günbattı tarafından yayınlanan Akadlı Sargon’un askeri faaliyetlerinin anlatıldığı bir metinde⁸; “7 *bin muharibim, her gün önümde yiyecekleri göğüs eti*”, “7 *bin muharibim göğüs eti yedi. Geri kalana göğüs eti yetişmedi*” ve “*sonrakine göğüs etini verdi*” şeklinde hem “göğüs eti” hem de “göğüs etini yemek” ifadeleri içinde de geçmektedir.

St. 4: *imittum*; “bir hayvanın omuz kısmı, omuz eti” manasına sahiptir.⁹ Kelime, Eski Asurca metinlerde bu belgenin dışında bir yerde¹⁰, “18 ½ (*šeql* değerindeki) 7 (parça) *omuz etini Aššur-muttabbil*” ifadesi içinde geçmekte ve tıpkı metnimizde olduğu gibi burada da *irtum* (göğüs eti) ile birlikte kaydedilmektedir.

St. 6: *za-zi-a-am*; “Bölmek, ayırmak” manalarına sahip *zāzum* fiilinden teşkil edilmiş olmalıdır.¹¹ CDA Z 446’da bu kelime için verilen “vücudun parçaları” manası dikkate alındığında, bu ifadenin “bir hayvanın vücuduna ait bir kısım” karşılığında kullanıldığı anlaşılmaktadır. Kelime, yayımlanmış Eski Asurca metinler içerisinde bildiğimiz kadarıyla bu anlamıyla ilk kez kullanılmaktadır. Metnimizde boyun, omuz ve göğüs ile birlikte geçmesi, bu kelime ile bir hayvanın ön kısımlarına ait bir parçanın kastediliyor olabileceğini akla getirmektedir.

⁴ CAD I-J 186, b); CDA 131; Ayrıca bkz. Holma 1911: 44.

⁵ CCT V, 37c, 3: 22 ½ *ŠE* 7 *i-ir-tám*, Ulshöfer 1995: 283.

⁶ TPAK 1, 209: 5-6: 1/6 *GÍN* *i-ir-tám* [*Sú*]-*kà-li-a*.

⁷ ICK I, 12b, 31-33: ... *i-na ni-qe-e-šu-nu i-ra-tim a-na A-ha-tim i-du-nu* ... Bkz. Albayrak, 2015: 21, n. 18.

⁸ Kt j/k 97, 21-22: 7 *li-me-e / qá-[r]a-du-a / ša i-ra-/tim ú-mi-ša-ma / ma-ah-ri-a / e-ku-lu-ni*, 30-33: 7 *li-me-e / qá-ra-du-a i-ra-tim / e-ku-lu / a-na wa-ar-ki-im / i-ir-tum / lá ik-šu-ud-ma*, 35-36: *a-na wa-ar-ki-im i-ir-tám / i-dí-in* ... Bkz. Günbattı 1997: 133-137.

⁹ CAD, I-J 125, *imittu* C, a) 1'; 126, b) 1'; CDA, 128, *imittu* II; Ayrıca bkz. Holma 1911: 131.

¹⁰ TPAK I 209, 7-8: 18 1/2 7 *i-mi-tám A-šür-mu-ta-bi-ils*.

¹¹ CAD Z 76.

St. 6: *kišādum*; Kelimenin sözlüklerde “bir hayvanın boynu, boyun eti” anlamları mevcuttur.¹² Eski Asurca bir okul eksersiz tableti olduğu belirtilen belgede, metnimizde olduğu gibi *ki-ša-dam* yazılışı ile akuzatif halde geçmektedir.¹³

Sonuç olarak; Güray Müze envanterinde bulunan Eski Asurca iki tablet içerikleri itibariyle dikkat çekici bilgiler vermektedirler. G.M. 301 No.lu metin Kültepe Ib tabakası ile çağdaş olup M.Ö. 1809 yılında düzenlenmiştir. Tablet Eski Asurca metinlerde ilk defa geçen şahıs adlarını ihtiva etmesinin yanında, Asur kralı II. Erişum döneminde *līmum* olarak görev yapan Munammirum isimli şahsın baba ismini öğrenmemizi de sağlamaktadır. G.M. 330 No.lu belge ise kısa olmasına rağmen ilginç ifadelerle sahiptir. Tablette, üç Asurlu şahıs tarafından bir hayvanın çeşitli kısımları için yaptıkları ödemeler kaydedilmiştir. Ödenen meblağların düşük olması bahse mevzu hayvanın küçükbaş (koyun veya keçi) olduğu izlenimi vermektedir.¹⁴ Metinde geçen boyun, omuz ve göğüs ifadelerine istinaden hayvanın ön kısımlarının satın alınımının söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, *za-zi-a-am* olarak ifade edilen kelime ile diğer et parçalarının metin içerisindeki geçişi göz önüne alındığında yine hayvanın ön kısımlarına yakın bir parçanın kastedildiği varsayılabilir.

Metinde geçen bilgilerden anlaşıldığı üzere cinsiyeti belirsiz küçükbaş bir hayvana ait parçaların ücretlendirilmesini iki şekilde yorumlamak mümkündür. Bunlardan ilki; küçükbaş hayvanın bugün olduğu gibi parçalanarak satılmasıdır. Belki de tabletin sahibi bir kasaptır ve yaptığı satışa dair bir not tutmuştur. Diğer ihtimal ise metnin ilk satırlarındaki “*onun tanrısı*” ifadesinde gizli olmalıdır. Her ne kadar tablette açıkça belirtilmese de bu ifadenin arka planında bir kurban sunma ritüelinin olduğu düşünülebilir. Asurlu tüccarların tanrıları adına kurban sundukları¹⁵, hatta kestikleri¹⁶ metinlerden bilinmektedir. Bu bilgiye istinaden de G.M. 330 No.lu tabletteki ifadelerin, Asurlu şahısların cinsi belirtilmeyen küçükbaş bir

¹² CAD K 448, b) 1' ve 3'; CDA 161; Ayrıca bkz. Holma 1911: 37.

¹³ KTP 39, bkz. Hecker 1993: 285.

¹⁴ Kt 88/k 58: 7-9'daki 2/3 GÍN 15 ŠE a-n[a] e-me-ri-im áš-qúl “2/3 šeqel 15 uṭṭēt koyun için ödedim” (Kahya 2006: 62), Kt 88/k 71, 21-22'deki 2/3 GÍN a-na UDU áš-qúl 2/3 GÍN 15 ŠE a-na UDU-ma áš-qúl ... “2/3 šeqel koyun için ödedim, 2/3 šeqel 15 uṭṭēt koyun için ödedim” (Albayrak 2002: 3) ifadeleri bir koyunun fiyatı hakkında kısmen fikir sahibi olmamızı sağlamaktadır. Bu hususta ayrıca bkz. Gökçek 2004: 62-67; Günbattı 2012: 97.

¹⁵ KTB 13, 3-6: 1 UDU a-na A-šūr 1 UDU a-na Be-lim 1 UDU a-na i-li-ni ni-na-qi... “1 koyun tanrı Aššur için, 1 koyun tanrı Belum için, 1 koyun bizim tanrımız için kurban edeceğiz”. Ulshöfer FAOSB 4, 353 Nr. 462; 3-10. Ayrıca bkz. Dercksen 2011: 60 vd.

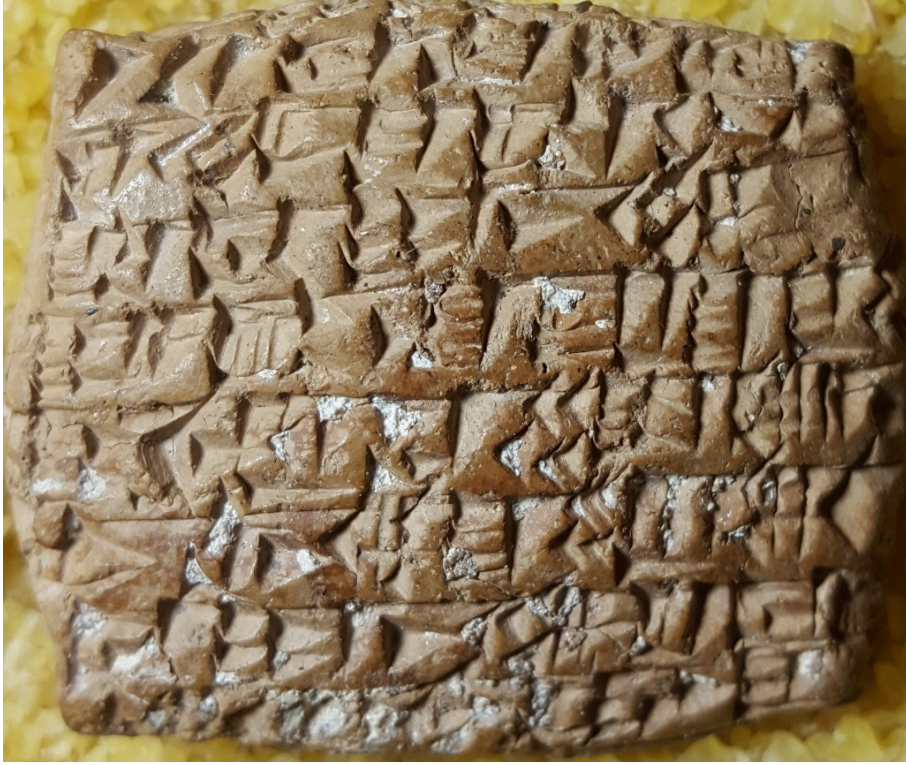
¹⁶ ICK I, 12b, 31-33: ... i-na ni-qe-e-šu-nu i-ra-tim a-na A-ha-tim i-du-nu ... Bkz. Albayrak 2015: 21, n. 18.

hayvanın bazı kısımlarını satın almak suretiyle bir tanrı adına kurban olarak sunduklarına işaret ettiği de düşünülebilir. Bu durumu, Müslümanların kutsal günlerinden biri olan Kurban Bayramı'nda, kişilerin bir araya gelerek yerine getirdikleri ortak kurban kesme geleneğine kısmen benzetmek mümkün görünmektedir.

KAYNAKÇA ve KISALTMALAR

- Albayrak 2002: İ. Albayrak, "Kültepe'den Değişik Bir Masraf Listesi", *Archivum Anatolicum* 5, Ankara 2002: 1-10.
- Albayrak 2015: İ. Albayrak, "Asurlu Tüccar Şu-İstar'ın Kültepe'de Ele Geçen Vasiyetnamesi", Cahit Günbattı'ya Armağan, Ankara 2015: 15-27.
- Barjamovic vd. 2012: G. Barjamovic-T. Hertel-M. T. Larsen, *Ups and Downs at Kanesh. Chronology, History and Society in the Old Assyrian Period*, Old Assyrian Archives, Studies 5, PIHANS 120, Leiden.
- Biro 1985: M. Biro, "Les chroniques assyriennes de Mari", *MARI* 4, 1985: 219-242.
- CAD The Assyrian Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago, Chicago 1956vd.
- CDA: J. Black - A. George - N. Postgate, *A Concise Dictionary of Akkadian*, Wiesbaden 2000.
- Dercksen 2011: J. G. Dercksen, "The Exchange of Sacrificial Gifts Among Old Assyrian Merchants" *Studies J.W.Meijer*, 2011: 59-67.
- Gökçek 2004: G. Gökçek, "Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda (M.Ö. 1975-1723) Anadolu'da Hayvancılık ve Hayvan Ticareti", *Archivum Anatolicum* 7/1, Ankara 2004: 59-78.
- Günbattı 1997: C. Günbattı, "Kültepe'den Akadlı Sargon'a Âit Bir Tablet", *Archivum Anatolicum* 3, Ankara 1997: 131-155.
- Günbattı 2008: C. Günbattı, "An Eponym List (KEL G) from Kültepe", *Altorientalische Forschungen (AoF)*, Band 35-1, 2008: 103-132.
- Günbattı 2012: C. Günbattı, Kültepe – Kaniş, Anadolu'da İlk Yazı İlk Belgeler, *Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları*, Kayseri 2012.
- Hecker 1993: K. Hecker, "Schultexte vom Kültepe" *Fs. Nimet Özgüç*, 1993: 281-293.
- Holma 1911: H. Holma, Die namen der Körperteile im Assyrisch-babylonischen (AASF B VII/2), Leipzig 1911.

- Kahya 2006: Ö. Kahya, “Kültepe Metinlerinde Geçen Himtum Kelimesinin Anlamı Üzerine”, *Archivum Anatolicum* 9/1, Ankara 2006: 57-72.
- Michel-Garelli 1997: C. Michel-P.Garelli, *Tablettes Paleo-Assyriennes de Kültepe Volume 1 (Kt 90/k)*. Paris, 1997.
- Ulshöfer 1995: A. M. Ulshöfer, *Die altassyrischen Privaturkunden, FAOSB 4*, Stuttgart 1995.

G.M. 301 Ön yüz

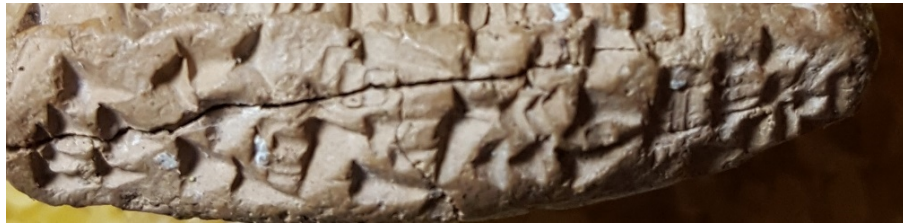
G.M. 301 Alt kenar

G.M. 301 Arka yüz

G.M. 301 Üst kenar

G.M. 301 Sol kenar

G.M. 330 Ön yüz

G.M. 330 Ön yüz ilk satır detay

